

Skipulagsstofnun
Borgartúni 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 6. júní 2025
UOS2505139/p.S.

Efni: Umsögn – Matsskyldufyrirspurn - Veiting Austurkvíslar Þjósárkvísla í fyrri farveg

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 13. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfis- og orkustofnunar um hvort og á hvaða forsendum ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdarlýsing

Landsvirkjun áformar að veita rennsli austurkvíslar Þjósárkvísla í fyrri farveg með gerð nýrrar rásar og leiðigarðs nyrst á eyrum árinna. Tilgangurinn er að beina rennsli árinna aftur í Þjósárlón en á undanförunum árum hefur áin verið að brjóta sér leið til vesturs í vesturkvíslina og rennur nú aðeins lítill hluti vatnsins í lónið. Gert er ráð fyrir að rásin verði grunn, tæplega 600 m löng og 50 m breið. Leiðigarðurinn verður um 5 m breiður og í mesta lagi 1,5 m á hæð miðað við aðliggjandi umhverfi. Í leiðigarðinn verður notast við efni úr áreyrinni, sem að mestu leyti er mól og sandur og verður það því tekið af staðnum. Gert er ráð fyrir að nota meðalstóra ýtu við verkið og er áætlað magn ýtingar um 6.000 m³ og meðalýtingarlengd um 30 m. Lítil beltagrafa verður notuð til þess að snyrta og móta uppýtt efni.

Áætlað er að farið verði í framkvæmdir seinni parts sumars eða um haust þegar rennsli í ánni er sem minnst og muni taka u.þ.b. 10 daga. Vegna líklegs áframhaldandi rofs í ánni kann að þurfa að endurtaka veitinguna með álíka hætti og var lýst að ofan.

Áhrif á vatnshlot

Framkvæmdin felur í sér breytingar á farvegi austurkvíslar Þjósárkvíslar og bendir Umhverfis- og orkustofnun á að slíkar breytingar á farvegi eru háðar leyfi stofnunarinnar skv. 75. gr. vatnalaga nr. 15/1923.

Í matsskyldufyrirspurninni er fjallað um þau vatnshlot sem framkvæmdin nær til og hugsanleg áhrif framkvæmdarinnar á þau. Jafnframt fylgir áhrifamat fyrir vatnshlotin. Þar kemur fram að framkvæmdin muni hafa bein áhrif á austurkvísl árinna, *Þjósárkvíslar 2* (103-957-R) og stöðuvatnshlotið *Þjósárlón* (103-2445-L). Rennsli austurkvíslar árinna mun aukast og þar með rennsli og aurburður til lónsins einnig. Breytingar á vatnsformfræði beggja vatnshlotanna er þó metnar minniháttar. Þá segir í áhrifamatinu að framkvæmdin muni hafa

óbein áhrif á vesturkvísl árið *Þjórsárvíslar* (103-552-R) en þó er sagt annarsstaðar í áhrifamatinu að framkvæmdin hafi lítilsháttar bein áhrif á vatnsformfræði hennar þar sem rennsli um hana mun minnka. Talið er að það verði lítilsháttar óbein áhrif á vatnshlot neðar í kerfinu vegna rennslisbreytinga og gruggs. Ekki er talið að breytingarnar verði það miklar að þær hafi áhrif á ástandsflokkun vatnshlotanna miðað við umhverfismarkmið laga um stjórn vatnamála nr. 36/2011.

Umhverfis- og orkustofnun telur jákvætt að búið sé að gera áhrifamat fyrir þau vatnshlot sem framkvæmdin hefur áhrif á og að sama áhrifamatið nái til allra vatnshlotanna. Stofnunin bendir hins vegar á að gera þyrfti betur grein fyrir áhrifum framkvæmdarinnar á vesturkvísl árið, vatnshlotið *Þjórsárvíslar* (103-552-R). Umhverfis- og orkustofnun telur að ákveðið ósamræmi sé í matinu varðandi það hvort framkvæmdin hafi bein eða óbein áhrif á vatnshlotið og telur að það verði fyrir beinum áhrifum að völdum framkvæmdarinnar þar sem rennsli mun minnka þegar vatni er veitt úr því og yfir í austurkvíslina.

Til þess að leyfisveitendur geti tryggt að leyfi séu í samræmi við lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og vatnaáætlun Íslands 2022-2027¹ þarf að liggja fyrir ítarlegt mat á áhrifum framkvæmdarinnar á viðkomandi vatnshlot sem leyfisveitandi tekur afstöðu til í leyfisveitingarferlinu. Umhverfis- og orkustofnun minnir einnig á að umhverfismarkmið vatnshlota eru lagalega bindandi og má ástandi vatnshlota aldrei hnigna frá því sem umhverfismarkmið þeirra segja til um, hvorki tímabundið né varanlega.

Niðurstaða

Umhverfis- og orkustofnun telur ekki líklegt að framkvæmdin eins og hún er sett fram í matsskyldufyrirspurninni muni hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og telur framkvæmdina ekki háða mati á umhverfisáhrifum.

Stofnunin telur þó að gera þarf betur grein fyrir áhrifum framkvæmdarinnar á vatnshlotið *Þjórsárvíslar* (103-552-R) í áhrifamatinu.

Virðingarfyllst,

Þorbjörg Sigfúsdóttir

sérfræðingur

Edda Sigríður Freysteinsdóttir

sérfræðingur

¹ [Vatnaáætlun 2022-2027](#)